

Sygn. akt I C 835/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 sierpnia 2013 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący : **SSO Dorota Stawicka - Moryc**

Protokolant : Robert Purchalak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 22 sierpnia 2013 r. we Wrocławiu

sprawy z powództwa T. H. (1)

przeciwko Skarbowi Państwa - (...) we W.

o naruszenie dóbr osobistych i zapłatę

I. oddala powództwo;

II. odstępuje od obciążania powoda kosztami procesu.

UZASADNIENIE

Powód T. H. (1) w pozwie skierowanym przeciwko Skarbowi Państwa (...) we W. wniósł o zasądzenie na jego rzecz kwoty 7500 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dóbr osobistych oraz nakazanie pozwanemu złożenie przeprosin za naruszenie jego godności, na skutek warunków bytowych w jakich przebywał w (...) we W..

W uzasadnieniu pozwu powód podniósł, że przebywając w pozwanej jednostce penitencjarnej odbywał karę w warunkach przeludnienia, albowiem nie zapewniono mu minimalnej powierzchni wynoszącej 3 m² na osobę. Powołując się m in. na przepisy Konstytucji oraz Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych powód wskazywał, że osoba pozbawiona wolności winna być traktowana w sposób humanitarny i z poszanowaniem przyrodzonej godności. Powód podkreślał, że traktowanie humanitarne obejmuje nie tylko niestosowanie tortur, ale musi uwzględniać również minimalne potrzeby człowieka. Nadmierne zagęszczenie celi, wedle powoda może być traktowane jako niehumanitarne, a przy kumulacji tej okoliczności nawet jako tortura.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana Skarb Państwa – (...) we W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu według norm przepisanych.

Strona pozwana wskazała, że powództwo nie ma podstaw faktycznych i prawnych. W pierwszej kolejności strona pozwana podniosła zarzut przedawnienia całości roszczeń powoda na podstawie art. 442¹ k.c. Zdarzenia, z którymi powód łączy swoje roszczenia miały bowiem miejsce w roku 2008, pozew natomiast został wniesiony w 2012 roku, czyli po upływie trzyletniego okresu przedawnienia.

W kontekście zarzutu przebywania w warunkach przeludnienia pozwany wskazywał, że w okresie, w którym powód przebywał w (...) we W. nie obowiązywał wymóg gromadzenia danych dotyczących ilości osadzonych w celach. Niezależnie od powyższego pozwany podnosił, iż zarzut ten jest bezzasadny, albowiem działanie takie (osadzenie w celi przeludnionej) nie nosi znamion bezprawności. Zgodnie bowiem z przepisem art. 248§1 k.k.w. w szczególności uzasadnionych przypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego mógł umieścić osadzonych, na czas

określony, w warunkach w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosi mniej niż 3 m². Szczególne warunki postępowania w takich przypadkach określało uchylone z dniem 26 grudnia 2009 roku Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 19 kwietnia 2006 roku w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów. W ocenie pozwanego szczególną okolicznością uzasadniającą fakt zastosowania art. 248 k.k.w. przez pozwanego był fakt występowania znacznego przeludnienia w zakładach karnych i aresztach śledczych w skali kraju, które miało charakter obiektywny, a jednocześnie stan przeludnienia nie miał charakteru permanentnego i podejmowano różnego rodzaju działania zmierzające do jego zlikwidowania. Pozwany dalej wskazywał, że samo osadzenie w celi przeludnionej nie prowadzi automatycznie do naruszenie dóbr osobistych rodzącego obowiązek zapłaty zadośćuczynienia, dlatego należy zbadać konkretnie okoliczności danego przypadku. Z ostrożności procesowej pozwany zakwestionował wszystkie twierdzenia i zarzuty powoda w zakresie warunków bytowych panujących w pozwanej jednostce.

W piśmie procesowym z 21.12.2012 r. powód wskazywał, że do naruszenia jego dóbr osobistych doszło nie tylko przez to, że osadzony był w celi przeludnionej lecz również wskutek nieodpowiednich warunków bytowych, z jakimi miał do czynienia w pozwanym (...). Powód zarzucał, że cele były zarobaczone, panowała w nich wilgoć, ściany i łóżka były zapleśniałe, natomiast kącik sanitarny był odgradzony od celi mieszkalnej zaledwie dyktą.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powód T. H. (1) przebywał w (...) we W. w okresie od 25 sierpnia 2008 roku do 03 listopada 2008 roku. W tym czasie osadzony był w celi numer (...) na oddziale (...) o powierzchni 22,40 m². W celi przebywało wówczas osiem osób.

(dowód: zeznania świadka B. C. k. 195, przesłuchanie powoda k. 135)

Cela, w której zamieszkiwał powód wyposażona była w sprzęt kwaterunkowy dostosowany do ilości osadzonych w niej osób. W celi znajdował się kącik sanitarny oddzielony od części mieszkalnej osłoną wykonaną z płyty paździerzowej oraz zasłonką z materiału zamykającą wejście do kąpika. W celi był dostęp do zimnej wody. W okresie, w którym powód odbywał karę pozbawienia wolności, w zajmowanej przez niego celi był występowały insekty. Nie działała również prawidłowo wentylacja.

(dowód: zeznania świadka B. C. k. 195, przesłuchanie powoda k. 135)

Sąd zważył co następuje:

Powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie.

W niniejszej sprawie powód domagał się nakazania pozwanemu złożenia na piśmie przeprosin oraz zasądzenia zadośćuczynienia w kwocie 7500 zł za krzywdę wynikającą z niezapewnienia mu odpowiednich warunków bytowych podczas odbywania kary pozbawienia wolności, na skutek których miało dojść do naruszenia dóbr osobistych powoda w postaci godności, prywatności oraz prawa do humanitarnego traktowania.

Ze względu na stanowisko pozwanej zaprezentowane w odpowiedzi na pozew, w pierwszej kolejności wymagał rozważenia podniesiony w sprawie zarzut przedawnienia roszczeń powoda. Roszczenia te bowiem powód wywodził z faktu naruszenia dóbr osobistych, jakie miały miejsce w czasie jego pobytu w (...) we W. w okresie od 25 sierpnia 2008 roku do 03 listopada 2008 roku.

W ocenie Sądu stwierdzić należy, że skoro przepis art. 24 k.c. przewiduje, że odpowiedzialność majątkową za naruszenie dóbr osobistych, a więc odsyła m in. do art. 448 k.c., to do majątkowego roszczenia o zasądzenie zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dóbr osobistych na podstawie art. 448 k.c. w zw. z art. 24 k.c. należy stosować terminy przedawnienia przewidziane dla roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym.

Kwestię przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym reguluje obecnie w art. 442¹ k.c. Zgodnie z tym przepisem, roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże termin ten nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Powyższy przepis został wprowadzony do kodeksu cywilnego na mocy ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2007, Nr 80, poz. 538), która weszła w życie 10 sierpnia 2007 r., a więc niewątpliwie ma on zastosowanie do zgłoszonego w pozwie roszczenia powoda.

Biorąc pod uwagę treść sformułowanych przez powoda zarzutów odnośnie warunków bytowych w pozwanej jednostce penitencjarnej zdaniem Sądu należało stwierdzić, że powód już w trakcie kiedy dochodziło do wskazanych przez niego zaniedbań, miał wiedzę zarówno co do swojej szkody, jak i osoby zobowiązanej do jej naprawienia. Zdawał sobie bowiem sprawę, co naruszało jego dobra osobiste i kto jest za to odpowiedzialny. Skoro zaś powód wystąpił z pozwem w niniejszej sprawie w dniu 28 lutego 2012 r., podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia majątkowych roszczeń powoda należało uznać za zasadny. Właściwą chwilą dla określenia początku trzyletniego biegu przedawnienia jest bowiem moment „dowiedzenia się o szkodzie”, gdy poszkodowany „zdaje sobie sprawę z ujemnych następstw zdarzenia wskazujących na fakt powstania szkody”; inaczej rzecz ujmując, gdy ma „świadomość doznanej szkody” (por. uchwałę składu 7 sędziów SN z 11 lutego 1963 r., III PO 6/62, OSNCP 1964, nr 5, poz. 87).

Niezależnie jednak od skuteczności podniesionego zarzutu przedawnienia roszczenia majątkowe, w ocenie Sądu zgłoszone w pozwie żądania nie zasługiwały na uwzględnienie.

Na wstępie należy wskazać, że podstawę prawną zgłoszonych w pozwie żądań stanowiły przepisy art. 23 w zw. z art. 24 w zw. z art. 448 k.c., zaś niezapewnienie odpowiednich, wymaganych przepisami, warunków bytowych powód upatrywał przede wszystkim w nadmiernym przeludnieniu (...) we W. oraz złym stanie celi mieszkalnej, w której był osadzony. Dla oceny zasadności zawartego w pozwie żądania niezbędne było zatem ustalenie, czy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że strona pozwana dopuściła się naruszenia wymienionych w pozwie obowiązków oraz czy fakt ten spowodował naruszenie dóbr osobistych powoda.

Zgodnie z art. 23 k.c. dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach. Art. 24 k.c. określa z kolei środki ochrony dóbr osobistych, wskazując że ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonania naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności aby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie, a na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny. W zakresie żądania zadośćuczynienia z tytułu naruszenia dóbr osobistych cytowany art. 24 Kodeksu cywilnego odsyła więc do przepisów o czynach niedozwolonych, w szczególności do art. 448 Kodeksu cywilnego, w myśl którego w razie naruszenia dobra osobistego Sąd może przyznać temu, czyje dobro osobiste zostało naruszone, m. in. odpowiednią sumę tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę. Dodać należy, że podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa stanowi przepis art. 417 k.c., zgodnie z którym a szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że to na powodzie, jako żądającym ochrony dóbr osobistych spoczywał ciężar dowodu, iż dobra te zostały naruszone przez działania pozwanego Skarbu Państwa. Zgodnie bowiem z regułą wynikającą z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne. Przerzucenie ciężaru dowodu na pozwanego w procesie o ochronę dóbr osobistych, przewidziane w art. 24 k.c. dotyczy tylko bezprawności działania zagrażającego dobrom osobistym lub powodującego ich naruszenie – w razie

udowodnienia przez powoda ich faktycznego naruszenia przez wskazane jednostki organizacyjne Skarbu Państwa, pozwany w celu uniknięcia odpowiedzialności musiałby wskazać, że działania powodujące naruszenie były zgodne z prawem.

W ocenie Sądu, przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe nie pozwala na stwierdzenie, by w realiach przedmiotowej sprawy doszło do naruszenia dóbr osobistych powoda. W szczególności podnieść należy, że powód nie wykazał, na czym owe naruszenie miałyby polegać oraz jakie są jego skutki. W treści pozwu powód ograniczył się jedynie do ogólnikowego sformułowania dotyczącego niehumanitarnego traktowania go w pozwanej jednostce penitencjarnej, które utożsamiał głównie z faktem osadzenia go w warunkach przeludnienia.

Jak się przyjmuje w orzecznictwie osadzenie skazanego odbywającego karę pozbawienia wolności w przeludnionych celach, przy braku oddzielenia urządzeń sanitarnych od reszty pomieszczenia i niezapewnienie wszystkim skazanym osobnego miejsca do spania może stanowić naruszenie dóbr osobistych: godności i prawa do intymności i rodzi odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie art. 24 i art. 448 k.c. /tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 lutego 2007r., V CSK 431/2006, OSNC 2008/1, poz. 13/.

W niniejszej sprawie ustalono, że powód T. H. (1) był osadzony w (...) we W. w okresie od 25 sierpnia 2008 roku do 03 listopada 2008 roku. Przez okres osadzenia mieszkał on w celi numer (...) na oddziale (...) o powierzchni 22,40 m⁽²⁾. W celi tej przebywało wówczas osiem osób, co oznacza iż na jednego osadzonego przypadła powierzchnia 2,8 m⁽²⁾. Gęstość zaludnienia we wskazanej celi przekraczała zatem dozwolone normy.

Przepisy prawa karnego przewidują jako zasadę, że powierzchnia w celi więziennej powinna wynosić nie mniej niż 3 m² na jedną osobę (art. 110 § 2 k.k.w.). Podkreślić należy, że z dniem 6.12.2009r., a więc z datą wejścia w życie ustawy nowelizującej z 09.10.2009r. (Dz.U.09.190.1475) uchylony został art. 248 §1 k.k.w., który przewidywał, że w szczególnie uzasadnionych wypadkach dyrektor zakładu karnego lub aresztu śledczego mógł umieścić osadzonych, na czas określony, w warunkach, w których powierzchnia w celi na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m². O takim umieszczeniu należało bezzwłocznie powiadomić sędziego penitencjarnego. Wcześniej cyt. przepis został uznany za niekonstytucyjny /zob. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008r., SK 25/07, Dz.U. nr 96, poz. 620/. W świetle przytoczonych przepisów nie ulega zatem wątpliwości, że stan przeludnienia w celach jest stanem bezprawności w rozumieniu art. 417 k.c. Obowiązkiem konstytucyjnym organów władzy publicznej jest bowiem zapewnienie więźniom warunków respektujących ich godność. Samo jednak sformułowanie przez powoda zarzutu dotyczącego umieszczenia go w przeludnionej celi nie jest zdaniem Sądu wystarczający do przyznania mu zadośćuczynienia, czy też nakazania pozwanemu złożenia przeprosin. Konieczne jest bowiem wykazanie, iż wskutek przebywania w przeludnionej celi doszło u powoda do naruszenia określonego dobra osobistego oraz powstania szkody.

Powód domagając się w pozwie zapłaty zadośćuczynienia oraz przeprosin jedynie ogólnikowo wymienił szereg zarzutów pod adresem pozwanego. Powoływał się m in. na nieodpowiednie warunki w celach mieszkalnych, robactwo i brak murowanych toalet. Okoliczności te zdaniem Sądu, jakkolwiek odnoszące się do ogólnie podjętych „warunków bytowych” nie dają jeszcze podstawy do przyjęcia, że nastąpiło naruszenie dóbr osobistych powoda. Samo niezadowolenie powoda z warunków, w jakich odbywa karę pozbawienia wolności nie jest wystarczającą przesłanką uzasadniającą odpowiedzialność Skarbu Państwa na podstawie omówionych na wstępie przepisów prawa. Trzeba podkreślić, że powód przebywał stosunkowo krótki okres czasu w (...) we W., bo około trzy miesiące. W tym czasie gęstość zaludnienia w celi wynosiła 2,8 m² na osobę, a zatem nieznacznie przekraczała dopuszczalną normę kodeksową. Dalej wskazać należy, że jak wynika z zeznań świadka B. C., w celi znajdował się sprzęt odpowiedni do ilości zakwaterowanych osób. Zebrany w sprawie materiał pozwala nadto stwierdzić, że w celi w której powód był osadzony okresowo występowały insekty. Jak wyjaśniał świadek B. C., problem ten był zgłaszany administracji zakładu i podejmowane były przez nią działania w kierunku usunięcia insektów. Dalsze zarzuty, jak brak ciepłej wody w celi, nie działająca wentylacja, czy brak murowanej toalety niewątpliwie mogły stanowić pewną uciążliwość dla osadzonych, w tym naruszać ich intymność oraz prawo do prywatności.

Jednocześnie wskazać jednak należy, że bezsprzecznie sam fakt osadzenia, w warunkach więziennych wiązać musi się z pewną ingerencją w sferę prywatności osadzonych. Sama natura kary pozbawienia wolności, charakteryzuje się ingerencją w przedmiotową sferę praw i wolności. Powód, podobnie jak każdy inny obywatel, popełniając czyn zabroniony i licząc się z możliwością ukarania karą pozbawienia wolności, musi mieć na uwadze, że ograniczeniu ulegnie szereg innych jego praw i wolności. W ocenie Sądu prawo do prywatności jest jednym z tych przywilejów obywatelskich, które w warunkach odbywania kary pozbawienia wolności ulegają ograniczeniu. Nie bez znaczenia dla oceny powyższego zarzutu jest fakt, iż powód odbywa karę za czyny dokonane w warunkach powrotu do przestępstwa, a zatem przebywając uprzednio w warunkach penitencjarnych musiał zdawać sobie sprawę z tego, w jakich warunkach będzie odbywał karę pozbawienia wolności.

W świetle całokształtu poczynionych rozważań Sąd doszedł do przekonania, że nie było podstaw do uwzględnienia roszczeń zgłoszonych przez powoda. Sąd miał na względzie przede wszystkim fakt, iż powód nie wykazał, ażeby rozmiar jego cierpień uzasadniał zasądzenie na jego rzecz kwoty żądanej w pozwie, czy też uzasadniał złożenie przez pozwanego przeprosin. Powód nie podał w pozwie i w toku rozpoznania sprawy, jakie negatywne skutki w jego sferze psychicznej i fizycznej wywoływało większe niż przewidują przepisy zagęszczenie w celach. Odczuwanie negatywnych emocji jest związane z samą istotą odbywania kary izolacyjnej, wynikającym z tego ograniczeniem w sferze prywatności, brakiem swobody dokonywania wyborów, koniecznością przebywania w towarzystwie innych, przypadkowych osób, świadomością izolacji i perspektywą dalszego jej trwania. Nie sposób także pominąć tego, że kara pełni w systemie społecznym funkcję sprawiedliwościową i zmierza do wyrównania swoistej krzywdy, jaką powód wyrządził popełniając przestępstwa). Innymi słowy, to że odbywając karę powód może mieć poczucie pewnego dyskomfortu jest właśnie istotą dolegliwości karnej i funkcją kary, jaka ma u niego wywołać przeświadczenie, że naruszanie ładu społecznego i prawnego zawsze będzie wiązać się z nieuchronną reakcją Państwa stojącego przeciw na straży tego ładu. Dopóki zaś stopień tych dolegliwości nie przekracza tego co mieści się w istocie kary i nie osiąga stopnia traktowania nieludzkiego (a tego powód nie wykazał) brak jest zdaniem Sądu podstaw do zasądzenia zadośćuczynienia.

Mając na uwadze powyższe względy powództwo należało oddalić, o czym Sąd orzekł w punkcie I wyroku.

W punkcie II wyroku Sąd stosownie do art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu, z uwagi na jego trudną sytuację materialną.

Zarządzenie:

1. odnotować;
2. odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć powodowi oraz (...);
3. kal. 14 dni.